

25. 9. 2013

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Úprava promlčení v novém občanském zákoníku

Institut promlčení je v současné právní úpravě obsažen v § 100 a násl. z.č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, a v § 387 a násl. z.č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku.

Tento občanskoprávní institut je spjat s plynutím času (např. společně s prekluzí). Pokud uplyne stanovený čas k uplatnění občanskoprávního nároku, je právo věřitele významným způsobem oslabeno. Tedy právo jako takové nezaniká, ovšem ztrácí možnost být úspěšně nuceně vykonáno za pomoci soudu.[1] Podstata promlčení tedy spočívá v tom, že se jedná o právní důsledek marného uplynutí času. Není-li právo věřitele vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se dlužníková povinnost plnit (jeho právo plnit trvá ovšem i nadále). Ze strany věřitele jde pak o uplatnění jedné ze zásad soukromého práva *vigilantibus iura scripta sunt* (tedy práva patří bdělým).

Účelem promlčení je pak ochrana obou stran závazku. Tedy, aby věřitelé vykonali včas svoje subjektivní právo a předešli tak vzniku újmy a dlužníci nebyli kvůli svým povinnostem vystaveni donucujícímu zákroku ze strany soudů po neurčitou dobu.[2] Soud nepřihlíží k promlčení z úřední povinnosti, ale je povinen k němu přihlédnout na námitku dlužníka. Promlčecí lhůta je lhůtou hmotněprávní, tedy subjektivní právo musí být nejpozději poslední den lhůty uplatněno u soudu (nebo jiného příslušného orgánu). Promlčení je v současné platné právní úpravě řešeno, jak zmíněno výše, v občanském i v obchodním zákoníku. Jedná se o jeden z projevů dvoukolejnosti právní úpravy v soukromém právu.

Tento dualismus právní úpravy byl jistě oprávněně kritizován (zároveň je dobrým krokem sjednocení úpravy), když bych chtěla jen poznamenat, že k částečnému vyřešení sporných otázek došlo na základě judikatury.

Úprava promlčení v novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“) je řešena v §§ 609 až 653 a v dalších zvláštních ustanoveních. Nová úprava počítá i s určitými specifiky, které ovšem provázejí celou kodifikaci. Tak například jednou z mnoha je již na jiných místech zmiňovaná změna terminologie, která se dotýká právě i institutu promlčení. V NOZ jsou důsledně rozlišeny významy pojmů lhůty a doby, když toto je řešeno v důvodové zprávě následovně: „**Lhůtou** je čas vymezený určité osobě, aby si projevem vůle zachovala vlastní právo. V ostatních případech se jedná o **dobu**.“[3]

Předmětem promlčení dle NOZ jsou subjektivní soukromá práva, tedy všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Zároveň se ze současné právní úpravy (konkrétně ustanovení § 100 odst. 2) z.č. [40/1964](#) Sb.) přejímá pravidlo, které stanoví nepromlčitelnost vlastnického práva. To vychází především z Listiny základních práv a svobod.

Z hlediska důvodové zprávy lze v této souvislosti zmínit ochranu vlastnického práva, která je spojena s právy oprávněného dědice na vydání dědictví. Dle platné právní úpravy (konkrétně § 105 obč.zák.) počne běžet promlčecí doba od právní moci rozhodnutí, jímž bylo dědické řízení skončeno. Autor důvodové zprávy ovšem toto pravidlo považuje za „ukázkový relikv právních přístupů tzv. socialismu k vlastnictví“. Je uvedeno, že s daným pojetím přišel občanský zákoník z roku 1950 recepcí ze sovětského práva, konkrétně stanoviska Nejvyššího soudu RSFR, který se 19.4.1926 usnesl, že se právo oprávněného dědice na vydání dědického podílu (čl. 429 občanského zákoníku RSFR z roku 1922) promlčuje po třech letech.[4] V této souvislosti bych zmínila, že dané ustanovení bylo podrobena kritice již dávno, ovšem myslím si, že lze jen souhlasit (Čížková, V., Právník, CIX, 1970, str. 214 an.), když autorka poukazuje na vnitřní rozpor občanského zákoníku. Ten tedy vychází z koncepce, že dědic nabývá dědictví smrtí zůstavitele, stává se tudíž vlastníkem - a přesto se jeho nepromlčitelné vlastnické právo promlčuje ve třech letech, dokonce i vůči tomu nepravému dědici, který získal dědictví mala fide. Nový občanský zákoník by měl tedy tento vnitřní rozpor odstranit.

V případě jiných než majetkových práv, tedy např. práv osobních (jako je právo na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí) se tato promlčují pouze tehdy, stanoví-li tak zákon. V tomto případě se promlčují práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech (§ 611 NOZ).

Pro počítání času je důležité stanovení počátku promlčecí lhůty. To lze stanovit na základě kritérií.

- Prvním z takovýchto kritérií je **objektivní** kritérium, kdy počátek běhu promlčecí lhůty je nezávislý na vědomosti oprávněného subjektu o rozhodujících skutečnostech.
- Dalším je pak kritérium **subjektivní**, kdy počátek je závislý na vědomosti oprávněného subjektu o rozhodujících skutečnostech.
- Jako poslední lze zmínit **subjektivní objektivizované** kritérium, kdy lze vycházet z hrubé nedbalosti oprávněného subjektu, tedy z toho, že oprávněný o rozhodujících skutečnostech sice nevěděl, ale vědět o nich měl a mohl.[5]

Co se délky promlčecí lhůty týká, tato je obecně stanovena na tři roky, nejdéle se však majetkové právo promlčí v deseti letech, kdy dospělo. Vzhledem k posílení autonomie vůle stran, si **lze** však **sjednat** promlčecí **lhůtu kratší, ale i delší** (současná právní úprava tyto věci explicitně neřeší). Lze si tedy sjednat lhůtu jednoho roku, nejdéle však patnácti let. Pravidlo je ovšem omezeno, a to z důvodu ochrany slabší strany. V takovém případě se k ujednání stran nebude přihlížet. Totožná situace pak bude i v případě práva na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo práva vzniklého z úmyslného porušení povinnosti.

Lze ještě zmínit situaci, kdy dlužník uzná svůj dluh. V takovém případě se právo promlčí za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Pokud by však dlužník určil i dobu, do které svůj závazek splní, dojde k promlčení práva za deset let od posledního dne určené doby.

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš v Návrhu úpravy promlčení v osnově občanského zákoníku k této problematice závěrem uvádí, že: „Stejně jako u jiných institutů nepřevládla ani u návrhu nové úpravy promlčení bezhlavá snaha všechno bez rozmyslu měnit, jakkoli je to osnově některými kritiky podsouváno. Současně je třeba mít na mysli, že tvorba návrhu zákona není věcí svobodného vědeckého bádání, protože základní paradigmata osnovy nastavují politická rozhodnutí.“ Jakkoli si myslím, že právo by mělo vycházet spíše z jiných principů a hodnot, než z politických rozhodnutí, je třeba zmínit, že alespoň snaha neměnit úplně vše je pozitivním východiskem. To si možná uvědomil i zákonodárce, když jako zadání bylo označeno: „vyjít ze současné úpravy v občanském zákoníku s přihlédnutím k úpravě obchodního zákoníku a občanskoprávní úpravu promlčení v základu neměnit, ale nanejvýš obohatit o některé nové prvky. Proto osnova vychází z dosavadního občanskoprávního pojetí promlčení majetkových práv.“ V této souvislosti bych chtěla jen dodat, že úprava platného občanského zákoníku jistě také vycházela z určitého politického zadání, ačkoli přístup byl zcela jiný.

Závěrem bych uvedla, že co se týká úpravy promlčení, je pozitivním faktem, že se jedná o sjednocení dualistické úpravy (i když jak jsem již uvedla, tato otázka je řešena judikaturou).

Mgr. Olga Nemravová,
advokátka

Mgr. Miloslava Vaňková,
advokátní koncipientka

autorky působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8
158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: paha@msblegal.cz

Další informace lze najít například:

Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kolektiv: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha, 2009

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku

Procházka J.: Občanský zákon Ruské sovětské federativní socialistické republiky, 1. vydání, Praha: Svoboda, 1946

Tégl P.: ČAS, PROMLČENÍ A PREKLUZE V NOZ

[1] Viz např. Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. a kolektiv: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha, 2009

[2] Tamtéž

[3] Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku

[4] Viz Procházka J.: Občanský zákon Ruské sovětské federativní socialistické republiky, 1. vydání, Praha: Svoboda, 1946

[5] Viz např. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.: ČAS, PROMLČENÍ A PREKLUZE V NOZ

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)